

Mors memoarer

Mors föräldrar, min mormor Emilia o Morfar Gustav gifte sig alldeles utfattiga de, timrade ihop sig en stuga och så småningom en liten ladugård, som de kallade för Håkalyckan på Kälkebos ägor.

Vi har hittat jordkällaren o grunden till ladugården.

Mor Maria var också med när vi letade reda på resterna av hennes barndomshem.

Det blev sju barn dog bara några månader gammal, så var det Alma, David, Maria, (min mor) Lambert, Emma som dog innan tjugoårs dagen, och så lillpojken Anders.

Mormor o Morfar var ju tvungna att arbeta i skogen båda två på vintern.

Om vi tänker på den klädutrustning som fanns på den tiden, mors långkjol var som ett pansar omkring henne när de kom hem om kvällarna. Även på sommaren när hon arbetade hos bönder som ville ha hjälp för en ringa penning.

Barnen fick hjälpa varandra. Att de bara vågade lämna oss på vintern med att sköta eldningen, men det gick, men ack hur "dant" sa mamma.

Det fanns ett sågverk och en kvarn som drevs med vatten kraft.

När arbetet var slut för dagen i skogen o hos bönderna så gick Gustav till sågen eller kvarnen men det var ju åt bönderna det också.

Mor sa: Jag såg aldrig min far ligga. Mormor hade ju tvätt o lagning, bak o mat i den mån det fanns något att laga av. Det var hennes nattarbete.

Nästan varje middag var det krösamos, potatis o sill.

Det fanns ju lite salt fläsk ibland eller också (svart gröt) rågmjölgröt sirapsvatten och sill.

Det var många morgnar som barnen vaknade o föräldrarna gått till arbetet.

Det stod ett lerfat med mjölk o bröd på bordet och det kunde vara alldeles svart med flugor på det. Men vi åt, o det gick bra.

När det blev bärtider blev det lite smakligare. Vi började äta fast det var "grönlingar". Det blev annat av när bären började mogna.

Då fick vi gå upp vid fyra tiden på morgonen.

De större barnen fick bära de mindre.

När vi kom fram fick de ligga på marken medan de större plockade, det fanns gott om bär. De började med smultron.

När de plockat tre fyra liter gick de två ällsta till Ödeshög för att sälja dom.

De andra gick hem men tro inte att de fick vila! Far hade alltid nyodlingar på gång, så var det att flåhacka o dra harven. Det var inte lätt, och jämt var

vi ju barfota. Vi fick våra stick för det fanns gott om humle och getingbon bland torvorna. Far var väldigt sträng. Minsta förseelse skulle vi be om förlåtelse, annars blev det stryk. Pojkarna var stela.

De bad inte om nåd, men jag böjde knä många gånger i deras ställe.

Men mina böner gällde inte. Flyttade jag inte på mig så kunde jag få stryk eller kastade ut mig. Det kom en ny sekt till Bökö.

Far och mor gick med i den, det var en fasa för oss barn.

Söndagarnas möte varade i flera timmar, och vi fick inte ens röra på benen.

Det fanns en garderob där som förvaringsplats åt dem som inte satt still och jag fick gå dit en gång. När de öppnade dörren fick jag se en stor "NOCCKE" (spindel) som satt i ett hörn.

När de sedan stängde dörren blev det mörkt. Jag trodde jag skulle dö så rädd var jag, men jag vågade inte skrika för då viste jag vad som vankades. Farbror Karl-Johan gjorde far arvlös för att han gick med i sekten och far ville inte bråka.

I bibeln står "om någon slår dig på den högra sidan så vänd den andra till, inte löna ont med ont.

Det fanns aldrig några pengar. En kväll hörde jag far o mor tala om en skuld på tjugo kronor, som de inte visste hur de skulle få pengar till.

De böjde knä o bad till gud om hjälp. När de på morgonen gick till skogen hittade de en död räv. Far fick tjugo kronor för skinnet, tro och bönhörelse!

En julafton mjölkade inte deras kossa. Far skickade ett par av barnen till Karl-Johan för att köpa mjölk. Han fyllde krukan med vatten och skickade hem dem igen.

Det var inte mycket till skolgång men jag kan ju läsa o skriva o räkna hjälpligt. Sedan var det att börja tjäna sitt eget bröd. Jag började hos kalle i Stormatorp. Han lärde sina flickor att spotta ut sina tuggor på min tallrik eller på mig själv, men sedan lärde Ada (frun) mig att vänta o äta tills dom andra hade ätit, om det fanns något kvar då. Själv våga hon inget säga.

En gång skulle Kalle plantera i Marka (allmäningen). Han var skogvaktare. Då fattades det folk, en karl till att hacka, göra hål för plantorna. Det var ett hårt arbete, och jag var inte så gammal ca tolv tretton år gammal, men jag skulle få betalt som en karl om jag hackade. Vid avlöningen fick jag som en plantör. När jag påminde om vad han hade lovat, sa han "Visa mig att du är en karl så ska du få pengarna".

Vid femton års ålder var jag och hjälpte min syster Alma. De hade en gård nära Ödeshög. En dag var jag ute och räfsade. Då jag fick se något hemskt komma på vägen. Det hade så stora ögon. Jag sprang så mycket jag orkade men det kom bara närmare.

Då sprang jag av vägen och upp i en åker. Det otäcka fortsatte på vägen. Det var den första bilen jag såg.

När jag var sexton år kom jag till Krisseby. Där hade husbondfolket sitt matbord för sig, och tjänstefolket sitt. Att det var bättre mat på deras bord tänkte jag inte så mycket på, det skulle väll vara så. De slaktade en sugga och fläsket blev snart salt, gammalt och segt men flottet var gott på brödet. Aldrig något smör kanske någon gång på söndagarna. Så slaktades en ko. Allt togs till vara. De stora magarna, skrapades och saltades ner, man skar bitar där av som sedan stektes. Det såg inte gått ut! Men med hårt arbete och hunger så gick det ner. På vintern var det att väva på alla stunder, och hjälpa till i ladugården, mjölka och separera o diska. På sommaren lika så, men då tillkom räfsning också. Och när karlarna vilade middag måste jag till mossen och rensa mellan rovarna, ogräset lade jag i en säck som jag bar hem till suggorna.

Det var lagom att karlarna vaknade o då var det att dra slipsten åt dom. Ack särskilt Axel Brun la åt så hårt. Sedan var det att fråga mor Brun om det var något mer, annars var det räffsan.

Jag var så trött ibland så jag
tänkte om jag bara fått tio minuter o lägga mig.
Skriv inte om det här för det är glömt nu.
Men det är bara lite vad som drabbade en fattig flicka, för hon kunde ju inte
gå hem och klaga. Hon hade sextio kronor om året och inte en enda ledig dag
på året. Det var att gå barfota från tidigt på våren tills snön kom,
man måste vara rädd om sina skor.
Vilken plats hon än hade så utnyttjades hon.

När hon var i Husqvarna fick hon höra att dom som inte var döpta
fick inte läsa fram eller gifta sig, så hon ordnade upp dom sakerna.
När giftemålet blev aktuellt var det fritt fram. I husqvarna var hon i ett
bageri o ofta fick hon stå i en kall källare och vispa äggvita för hand.
Det var lika dant där, allas passopp.

Mor Maria gifte sig 1913 vid tjugofem års ålder. Far var körkarl åt en som
hette Bäck, han hade ett sågverk i Nisshult. Men inte blev det bättre efter
giftemålet. De bodde i Kvarntorp, far var okunnig om jordbruk.
Barnen kom tätt och pengar lyste med sin frånvaro.
Så flyttade dom till Nisshult o det blev ännu mera slit, men mor var stark
och allteftersom barnen växte upp lättade arbetet lite.

Far köpte ett tröskverk och var ute hos bönderna hela höstarna och tröskade,
och det blev ju slantar som var välkomna.

Far hade också barndom och ungdomstid som var mycket svår.
Hans mor dog när han var tre år gammal och hans far när han var tjuogoett år.

Han såldes inte på auktion men den som tog honom för minsta ersättning fick
ta honom. När han gick i småskolan måste han rykta en häst och två oxar
innan han gick till skolan, han stod på en tunna för att räcka upp.
Familjen hade egna pojkar. Allt fuffens de gjorde fick far stryk för.
Riset tog de ur en svart vinbärsbuske.” jag luktade nästan jämt svarta vinbär”
sa han. Läxor och skolan kunde han inte sköta. Tröttheten tog mig,
så det blev stryk i skolan också. Ett tag gick han på luffen i Värmland.
Men sedan kom han in i det militära och fick lära sig att räkna och skriva,
och där trivdes han. Far talade sällan om sig själv och tråkigt nog så frågade
vi inte. Men med arbete och sparsamhet och en god hälsa fick vi barn ett gått
hem Nu vilar Far o Mor.

TACK FAR TACK MOR

Allt som mor talade om kan jag inte skriva, detta är bara axplock.
Skönt att tiderna har ändrats till det bättre, men kanske kärlek fattas ibland
mellan människor, både stora och små. De lämnar sina liv i Guds händer
under den tid som Fattigstuvekalle var i Åsa.
Jag saknar dom så ibland Far o Mor. De köpte Nisshult 1929.

Nertecknat av Greta Davidsson.

Utskrivit av Östen Nilsson 1999